

Redaktør: M g r. I r g e n s. Medarbeidere: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland

„St. Olav“ utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontor eller direkte, skriftlig, i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. ihend. senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften.

„St. Olav“'s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743 Redaktøren privat 14161 Redaksjonssekretæren fru Vanberg privat 30487 — „St. Olav“'s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, åpent torsdage fra 10—2 og 4—7. Lørdager fra 10—1. De øvrige dage fra kl. 10—4 Utbetalinger kun tirsdag kl. 3—4.

INNHold: Enhetens devaluering. — Margery Kempe fra Lynn. — Foredrag av stortingspresident Hambro. — Faste-prekener i Oslo. — Hjertelig takk! — Utdannelsesfondet kaller! — Bokanmeldelse. — Herhjemme. — — og derute.

Enhetens devaluering.

Som bekjent blev det ifjor sommer holdt to store økumeniske konferanser, den første i Oxford 12.—26. juli, den annen i Edinburgh 3.—18. august med det formål å arbeide på å nå frem til enhet mellom de ulike kirkesamfund og trosbekjennelser. Størst interesse hadde kan hende den siste konferanse som vel gikk dypere inn i problemene. Men når man gjennomleser Edinburghmøtets rapporter om drøftelsene, innses man snart at resultatene ikke var så betydningsfulle som mange nok hadde håpet. Dertil var forskjellen for stor mellom de såkalte ortodokse på den ene side og de nyere protestantiske sekter (kvekere og baptister) på den annen side. Navnlig i spørsmålene om sakramenter og kirkelig embede måtte konferansen nøie sig med å fastslå de faktiske uoverensstemmelser som forelå.

På ortodoks hold har man da også innsett det utifredstillende ved dette og i tilknytning til kirke-møtet har erkebiskop Germanos på vegne av de ortodokse kirker i Grekenland, Bulgaria, Jugoslavia, Latvia samt landflyktige russere og noen kirker i Lille-Asia, formulert bestemte forbehold i en felleserklæring som blev underskrevet av representantene for disse kirker. Erkebiskop Germanos bærer titelen exark for den økumeniske patriark for Vest- og Mellem-Europa.

Kirkemøtet hadde ved fire særskilte seksjoner behandlet følgende temaer: 1) Jesus Kristus og hans nåde 2) Kristi kirke og Guds ord 3) embed og sakrament 4) Kirkens enhet i liv og gudstjeneste.

Angående det første punkt lykkes det å opnå enighet og de ortodokse innskrenker sig til å henlede oppmerksomheten på kirkefedrenes syn på viljens aktive innsats i helligjørelsen.

For det annet punkts vedkommende nådde man frem til enighet om Skriftens guddommelige inspi-

rasjon, men i det annet avsnitt i denne rapport var det flere vesentlige punkter som de ortodokse ikke kunde erklære sig enig i, nemlig angående forholdet mellom kirken og Guds ord. For de ortodokse er det Kirken og ikke «ordet» (det skrevne eller talte Guds ord), som spiller den viktigste rolle i frelsesverket. Det er Kirken som har gitt oss Bibelen. Videre måtte de fremholde i forbindelse med diskusjonen om den usynlige kirke at for de ortodokse står det klart at Kirken ved sine vesentlige kjennetegn er synlig på jorden og at den sanne kirke alene er synlig og kan bestå på jorden.

I rapporten om det kirkelige embede og sakramentene var man kommet mindre til enighet enn angående de foran nevnte punkter. Der måtte de ortodokse ta viktige forbehold navnlig om prestedømmets vesen, den apostoliske suksesjon, sakramentenes antall og virksomhet, spesielt om dåpen og Eukaristien og feringens eller konfirmasjonens sakrament.

Med hensyn til den fjerde rapport måtte de ortodokse fremholde at fellesskapet i sakramentene d.v.s. fellesskapet om sakramentenes mottagelse og forvaltning ikke kunde ansees som noget middel til å tilveiebringe enheten, men at dette fellesskap forutsette at man på forhånd hadde opnådd fundamental enighet angående troen og kirkens ordning. I det annet avsnitt om de helliges samfund, innrømmet man at det i diskusjonen om den hellige Jomfru, Guds mor og helgenene var opnådd store fremskritt. Ikke destomindre består det fremdeles vesentlige avvikelser og de ortodokse fant derfor å måtte understreke sitt særstandpunkt.

Endelig fremhevet de ortodokse nødvendigheten av klarhet og bestemthet i formuleringen av trosbekjennelse likesom de var overbevist om at de ubestemte og flertydige uttrykk var uten reel verdi i en trosbekjennelse. De kunde ikke gå med å bruke ube-

stemte ord og vendinger for å dekke over uoverensstemmelser i meninger og synsmåter. De anså det derfor som en plikt i all ydmykhet å advare mot slike uttrykk, som muligens kunde hjelpe til en tilnærkelse mellom kirkesamfund som allerede frembyr stor likhet, men som er helt ubrukbare som middel til å fremme kirkemøtets egentlige mål.

Når man leser disse forbehold som de ortodokse fant å måtte gjøre på kirkemøtet i Edinburgh, blir det klart at møtets resultater ikke må tillegges for stor betydning. De betegner ikke noe avgjørende skritt henimot religiøs enhet. I virkeligheten er man ikke kommet lenger enn på kirkemøtet i Lausanne ti år tidligere. Man er fremdeles enige om å være uenig

uten at det derfor skal bestå noen ufordragelighet mellom de forskjellige opfatninger. De som tillegger møte noen yderligere betydning i arbeidet for de kristnes enhet, må slå av på kravene om hvad enhet i almindelighet innebærer. De må gi begrepet religiøs enhet en ny mening som medfører reduksjon eller devaluering av selve begrepet. Og en enhet som tilveiebringes på slike vilkår må vel sies å være av mindre reell verdi. Og med disse forhold for øie forstår man meget godt at den katolske Kirke ikke har villet innlate sig på slike enhetsforhandlinger, men nøier sig med å ha observatører tilstede ved den slags konferanser.

Margery Kempe fra Lynn.

Av Sigrid Undset.

Memoirer, forfattet av en gammel engelsk borgerkone i det femtende aarhundrede, var sikkert et særsyn mellom tidens bokverk allerede da de blev skrevet. Naturligvis er det saan, at utigjennem hele middelalderen har et utal av kvinner skrevet bøker, egenhendig eller ved sekretær. Det rare er bare i hvilken grad folk, efter reformationen og utenfor den katholske kulturtradition har glemt, at i hele det katholske Vesteuropa har aldrig noen syntes, det var mere «ukvinnelig» at skrive bøker end at bake brød. Tvertimot — ingen steder er det blit holdt for upassende at kvinner gav sig av med pen og blekk og lærde sysler, mens det mange steder, f. ex. i Vorarlberg og Schweiz, var helt utillatelig at kvinner melket og tok del i fjøsstellet. Slikt var — og er tildels endda — mannfolkarbeide paa de kanter.

De fleste av disse kvinnebøker hørte imidlertid til tidens religiøse litteratur. Mange av dem er og blir katholske klassikere og læses den dag idag ikke bare av de lærde; uttog av Gertrudis' og Mechtildis' skrifter er fremdeles folkelige oppbyggelsesbøker. Men der har altid vært undtagelser. Roswitha som var nonne i Gandersheim paa Harald Haarfagres tid diktet latinske dramaer og historiske epos. I det tolvte aarhundrede skrev den hellige Hildegard av Bingen sine utsyn over tidens naturkundskap og originale filosofiske syntheser. Omtrent samtidig med Snorre Sturlason levet Marie de France som diktet mondéne noveller paa vers. Man kan godt kalle Marie en moralbekymret forfatterinne, men det var ikke den kristne moral hun bekymret sig om — hun prøket kjærlighetens rett for kjedelige egtemenns vakkre unge fruer og diskretionens dyd for deres elskere. Hennes «Lais» blev oversatt til norrønt maal paa Haakon Haakonssons tid, men om de bidrog til at forderve sederne i gamle Norge skal jeg ikke kunne si —.

Men Margery Kempes bok er noe for sig selv. Saa længe den bare var kjendt bruddstykkevis og man trodde at manuskriptet til «The Book of Margery Kempe» var gaatt tapt, gikk man ut fra at

hun hadde vært eneboerske, saan som hennes første utgiver kaller henne. De betragtninger som var blit trykt av Wynkyn de Worde og senere optrykt flere ganger — sist av Professor Edward Gardner i «The Cell of Self-Knowledge» — tydet paa at Margery hadde vært en kontemplativ mystiker av den engelske skolen hvis største navn er Lady Julian av Norwich. De viser hennes evne til at finne pregnante uttrykk for et intenst religiøst følelsesliv: «Herre, for din store lidelses skyld, ha barmhjertighet med min lille lidelse». «Naar hun saa et krucifiks, eller hvis hun saa saar paa et menneske eller et dyr, eller hvis noen slog et barn saa hun saa det, eller en mann la til hesten sin eller et annet dyr med svepen, — naar hun saa eller hørte slikt da syntes hun at hun saa Vor Herre bli slaatt eller saaret saan som hun saa det paa mannen eller dyret». «Vor Herre sa til henne: Du kan ikke tækkes Gud bedre med noe du gjør eller sier, end ved at tro, Han elsker dig. For hvis det var mulig at jeg kunde graate, saa skulde jeg graate med dig av saan miskunn som jeg har med dig». Det er noen av de Margerys utsagn som var kjendt.

Saa viser det sig at et haandskrift av Margery Kempes bok hele tiden har ligget upaaagtet i bibliotheket paa Pleasington Old Hall. Den nuværende eier bragte manuskriptet til en sakyndig, som identificerte det og forbereder en tekstutgave med det nødvendige lærde apparat; den vil i sin tid bli utgitt av Early English Text Society. Imidlertid har eieren, oberstløjtnant Butler-Bowden allerede utgitt boken omskrevet — eller oversatt — til nutidsengelsk. Hvordan manuskriptet er kommet til Pleasington Hall kan man bare gjette sig til. Det har tilhørt kartheuserklosteret Mount Grace, og det er tænelig at munkene, da de blev jaget ut av Henrik VIII's kreaturer, har bragt endel av sitt bibliothek og sine kostbarheter til den da levende Butler paa Pleasington, forat han skulde gjemme dem til det kom bedre tider. Butlerne er en av de gamle engelske slegter som er blitt tro

mot sine fædres religion trass i alle forfølgelser og al verdslig motgang.

Den rike engelske bokheim er dermed blitt et enestaaende verk rikere, og den mystiske eneboerske Margery Kempe avslører sig som alt annet end eneboerske og en ganske original dame. Det er nok saan at mange av middelalderens kvinnebøker leilighetsvis bringer biografiske data om forfatterinnen og avsnitt som kaster lys over samtidens intime og private dagligliv. Men som sagt, de fleste er rent religiøse skrifter, og de best kjente er skrevet av forfatterinner som ogsaa var helgeninner. De skriver for at forkynne Guds kjærlighet til menneskesjelene og de veier hvorpaa Han fører sjelen til stadig innerligere samliv med sig. Erfaringerne om dette har naturligvis en Gertrudis eller en Mechtildis væsentlig samlet ved sine egne opplevelser. Men hovedsaken for dem er ikke at disse ting er sket med deres sjel — hovedsaken er at Guds kjærlighet yttrer sig saan som de har oplevet den. Med hellighetens mangel paa egoisme er de helt optatt av den handlende og virksomme Gud, og de interesserer sig for sin sjel fordi de kan følge Guds arbeide i den — som de vet at Han gjerne vilde arbeide i alle sjeler, bare Han fikk lov til det.

Men Margery Kempe var ikke noen helgeninne — alfald blev hun det nok ikke i den del av sit liv som erindringerne foræller om. Hun kjæmpet tappert mot sine synder og skrøpeligheter, forsaa vidt som hun erkjendte dem. Men hvis andre mennesker, hennes skriftefedre for eksempel, hadde en annen opfatning end hun selv av noe i hennes væsen, saa var Margery svært uvillig til at indrømme at hun ikke skjønnte alting bedst selv. Hennes fromhet er helt ærlig; hun elsker sin Frelser med brennende inderlighet, og hun ønsker virkelig at faa lide for Ham — spott og skam og upopularitet i verden, baade fordi det hadde vært Kristi lodd og fordi hun mente at hun hadde fortjent det for sine synders skyld. Men hun vil helst bli haanet og forfulgt fordi hun taler Guds ord til menneskene i tide og utide, og fordi denne verdens barn tar anstøt av de naadegaver som hun mener at hun mottar — visionerne og de voldsomme og sensationelle utslag som hennes religiøse ekstaser gir sig. Naar folks uvilje mot henne yttrer sig i ganske banal sladder og fleipet snakk liker hun det slett ikke. Hun fortæller i slutten av sin bok, at under et opphold i London blir hun paa gaten gjenkjent av noen folk som gaar forbi — Margery Kempe var da blitt en navngjeten og omstridt størrelse i England. «Aa du falske kjøtt, du skal ikke faa spise god mat» sier de saa høit saa hun maa høre det. Hun blir meget vred og forklarer nøiaktig hvad dette sigtet til — en ondskapsfuld løgnhistorie som folk hadde diktet op om henne straks efter at hun var blitt omvendt. Da skulde hun ha sittet tilbords i en velstaaende families hus, en fastedag, da der blev servert baade røkesild og fersk fisk, særlig var det noe nydelig gjedde paa bordet. Marge-

ry skulde ha latt fatet med røkesill gaa forbi sig: «Aa du mit falske kjøtt, nu vilde du gjerne spist sill, men du skal ikke faa din vilje». Hvorpaa hun forsynte sig av gjedden. — Denne skronen maa ha vært mindst tyve aar gammel, da Margery blev minnet om den i London, men hun gjendriver den lige energisk og gir Fanden selv skyld for at den er satt ut.

Men det er netop denne Margerys selvoptatthet — den gamle Eva, rastløs og selvsikker og envis og som har saa vanskelig for at dø i henne — som vi kan takke for at hennes livserindringer er blitt en saan enestaaende intim og livfull skildring av folk og forhold som hun kommer i berøring med. Hun fortæller likt og ulikt om livet i Lynn, og der nest om alt hun oplever paa sine endeløse pilgrimsferder, først rundt om i England og siden tillands og tilvands paa kryss og tvers gjennom Europa og helt ut til det hellige land. Selv Norge faar vi et lite glimt av. Paa sin siste utenlandsreise, da hun fulgte sin søns enke tilbake til Danzig, blev skibet som de var med drevet inn et sted paa Norskekysten, — hun sier desværre ikke hvor. Men de reisende gikk i land langfredag og blev over til paaskemandag. Vi faar høre at paaskesøndag ved nontid blev «korset ophøiet, som skikken er i det landet», saa Margery kunde holde sin andagt foran det med graat og hulken, og om mandagen, før de seilet, mottok alle ombord sakramentet, som altsaa den norske presten paa stedet maa ha bragt dem.

Margery var født ca. 1373 i Kings Lynn, Norfolk. Byen var dengang en av de viktigste handelsplasser i England, og Margerys familie horte til de ledende borgerslegter i byen. I tyveaarsalderen blev hun gift med en ung mann fra den samme kreds, John Kempe. I egteskapet fikk hun fjorten barn, som spiller forbausende liten rolle i hennes livserindringer. Direkte omtaler hun bare en søn. Moren vilde at han skulde fly fra verdens synd og ondskap og følge Kristus, men hun opnaade bare at sønnen flygtet fra sin mor og hennes gudelige formaninger. Han gikk til sjøs og slog sig sluttelig ned i Danzig. Der blev han syk efter et temmelig vildt ungarliv — han selv og alle mennesker trodde at det var spedalskhet. Saa da han kom hjem til Lynn var han angergiven og bad sin mor om tilgivelse og hennes forbøn. Margery bad og gjorde bod for sit barn, og han blev frisk, reiste tilbake til sin forretning i Danzig og giftet sig med en tysk pike. De andre barna sine nevner hun bare et sted, hvor hun beretter, hvordan hun pleiet at be. Først ber hun om aandelige goder for alt og alle her i verden, og saa nevner hun særskilt: «alle mine barn, baade aandelige og kjødelige — at Du vil la deres synder være som det var mine synder, saa jeg kan angre dem inderlig, og at du vil tilgi dem, saan som jeg ønsker at du vil tilgi mig».

Hun blev dødssyk efter det første barnets fødsel og sendte bud paa sin skriftefar — det var en synd som hun aldrig hadde kunnet faa sig til at

bekjenne, og nu ogsaa hadde hun vanskelig for at faa talt ut om den. Presten tok noe haardt i, og sjelelig og legemlig utkjørt som den unge konen var virket det slik at hun blev sinnsforvirret. I otte maaner pintes hun av djevlesyner og fristelser til selvmord, raste og spottet og gjorde sin mann alt det vonde hun kunde. Men en kveld hadde hun et syn: Jesus selv kom inn og satte sig paa hennes sengekant, Han saa paa henne saa mildt og ømt saa hun begyndte at fatte mod. Da sa Han: «Datter hvorfor har du sviktet mig som aldrig har sviktet dig?»

Nu følte hun nok at hun burde vise Gud sin taknemlighet og tjene ham. Men hun blev ved at være hovmodig og forfængelig — pyntet sig saa hele byen pratet om det og kunde ikke taale at andre kvinder var like fint klædde som hun selv. I det hele tænkte hun først og sist paa at bli beundret. Naar hennes mann bad henne pent om at optræ litt mindre utfordrende svarte hun kort og arg at han burde ikke ha giftet sig med henne — hennes far hadde vært borgermester og den største mann i byen, og hun vilde holde sig som hun var ættet til.

For at gjøre sig økonomisk uavhengig av sin mann begyndte hun bryggeridrift, og i noen aar var Margery en av de største bryggere i byen. Men saa gikk det galt, og hun satte til en masse penger paa det. Igjen prøvet hun sig som yrkeskvinne — drev en hestemølle, men det gikk uheldig. Naboerne gottet sig. Men Margery begyndte at tro, kanske Vor Herre vilde venne henne av med at være saa pengebegjærlig. Og en natt, da hun laa ved sin manns side hørte hun musikk, saa underfuldt søt saa hun skjønte, den maatte komme fra Paradis. Og hun tok til at klage: «Aa gid jeg aldrig hadde syndet! Det er stor gammen i Himmerike».

Men naboer og venner lo av full hals, da den verdslige Margery Kempe fikk det med at snakke om Gud og Himmelen. Og hun som hittil hadde vært fordringsfuldt sanselig i samlivet med sin mann fik nu en like voldsom længsel efter at bli fri for sine hustrupliger. Hun tagg sin John om de ikke begge kunde avlægge kyskhetsløfte. Det var John Kempe foreløbig ganske uvillig til. Han hadde i alle disse aarene vært en kjærlig og meget taalmodig egtemann, og det er nok saa naturlig at han inntil videre stillet sig skeptisk til sin balstyrige frues hel-omvendning. Før nu tænkte Margery bare paa bod og faste, skriftet tre-fire ganger om dagen, forsømte sit hus for daglige og nattlige andagter og slepte den stakkars John med til kirkefester og valfartssteder.

Det skulde snart nok vise sig at John hadde hatt rett til a tvile paa Margerys forvandling. I to aar hadde hun drevet paa med sine eksalterte religiøse øvelser og vist avsky for samlivet med mannen — og saa blev hun med en gang grepet av en like saa eksaltert lidenskap for en annen mann. Hun fandt ut at hun var forkastet av Gud, siden en saan fristelse kunde komme over henne — og saa opgav hun at kjempe mot den, gikk til mannen og bød

sig frem. Det viste sig at han vilde hverken eie eller ha henne.

Margery gikk hjem, dødelig ydmyket og knust av fortvilelse over sit frafall fra naaden. Og nu blir hennes sjel en lang tid kastet frem og tilbake mellem desperation og haab, oprørskhet og anger, længsel efter virkelig omvendelse og fristelser til at gi sig over, gaa til bunds i synd eller ta livet av sig. Men en dag hun knæler i kirken faar hun atter en vision: Jesus viser sig for henne og taler til henne om sin kjærlighet til hennes sjel. Og ber bare om hennes gjenkjærlighet. I Hans kjærlighet vil hun finne forlatelse for alle sine synder. Og hennes kjærlighet skal nok bringe henne saa mange prøvelser og saa megen forfølgelse i verden, saa det skal bli stor nok bod.

Nu begynner et nytt avsnitt av Margery Kempes liv. Bøn og kontemplation arter sig som «syner» og lange samtaler. Med «sin indre fatteevne» hører hun Jesus tale til sig og hun taler til ham. Sommetider bringer Han med sig sin mor og forskjellige helgener og helgeninner. Synerne har neppe vært virkelige visioner. Men hun var utpræget litterært begavet — derom vidner hennes bok med de mange ypperlig fortalte optrin og skisser fra livet. Og hun har levet sig inn i evangeliets fortælling som man lever sig inn i en gripende roman — har oplevet dets optrin saan at hun synes hun er med i Frelserens jordliv, gaar hos Maria i Bethlehem og Nasareth og hjelper henne med barne-stellet og husarbeidet, følger henne og apostlene til Golgatha og efter gravleggningen gaar hun hjem til Johannes' hus, forsøker at faa Maria til at ligge nedpaa en liten stund, gaar ut paa kjøkkenet og lager en bolle suppe som hun vil ha Maria til at drikke. Men Maria er utrøstelig. Først da Peter banker paa, saa fortvilet over sin fornegtelse av Herren, saa han trønger trøst endda mere end hun selv, staar Maria op: «Om du har sviktet min søn saa vet du vel, at Han vil ikke svikte dig». — Det er et ekko av de samme ord som Margery syntes hun hørte av Jesu mund, da hun i ungdommen hadde sit første «syn». Og naar alt kommer til alt — paa en maate har Margery naturligvis rett i det hun sier — at alle gode tanker som kommer en i hugen er Guds tale i vor sjel. Hennes kjærlighet til Kristus er helt opriktig, og mange av de samtaler som hun i fantasien fører med Ham er av stor skjønnhet og røber dyp religiøs innsigt. Men det er mulig, at netop denne sammenfiltring av fromhet og dikterisk fantasi har gjort Margery saa naivt umistænksom overfor mange av sine egne svakheter — selvoptattheten, lysten til at gjøre sig gjeldende, uviljen til at rette sig efter andres raad. Dem blev hun aldri kvitt, endda hele hennes bevisste jeg var gudvendt og hun bare lever for at be og gjøre bod og forkynde Kristus i tide og utide. Tildels har hun vel ogsaa hatt virkelige hørsels-hallucinationer — som naar hun hører himmelsk musikk. Hun har vært sterkt nevrotisk — det viser allerede de voldsomme forkastninger i hennes sind, naar hun gaar fra ytterlighet til ytterlighet.

Og efter den endelige omvendelse ytrer hennes religiøse grepethet sig ved hulken og taarer. Selv regnet hun dette for en naadegave, og hun kunde naturligvis paaberope sig en række teologiske autoriteter for at angerstaarer er en naadegave. Men efterhaanden artet hennes graaterier under bønnen og naar hun nærmet sig sakramenterne som voldsomme anfald, hvor hun skrek i vilden sky — hun brølte, kalder hun det selv — og ofte stupte overende i krampagtige trekninger, saa hele kirkekylden stimlet sammen om henne. Det er svært naturligt at mange av presterne slett ikke kunde opdage det oppbyggelige i denslags forstyrrelser av gudstjenesten og absolutt negtet at tro, det var Gud som var ansvarlig for Mistress Kempes optøier. Og en stor del av menigheten mente, at konen vilde bare gjøre sig interessant — hun simulerte. Eller saa led hun av likfald.

Det eneste sikre en kan si om disse anfaldene hennes var, at de har ikke vært av epileptisk natur. For under dem ser og hører hun alt som foregaar omkring henne og husker det etterpaa. Og selv efter at hun hadde lidt av dem i tyve aar er hverken legemlige eller sjelelige evner i minste maate nedsatt. Hun levet sit religiøse omstreiferliv paa stadig pilgrimsferder som maa ha vært ytterligere anstrengende for et ældre menneske, saan som veier og fremkomstmidler var den tiden. Og hun er hele tiden like mottagelig for inntrykk — assimilerer prækener og religiøse skrifter som hun faar læst høit for sig, først og fremst evangelierne, men ogsaa den hellige Birgittas aapenbaringer, Walter Hiltons Scala Perfectionis og de engelske kartheuser-mystikere. Selv kunde hun ikke læse, skjønt hun bruker sin bønnebok — men som saa mange kvinner i middelalderen greiet hun vel at læse i en bok hvis innhold hun kunde nogenlunde utenat, derimot ikke at stove sig gjennem verker hun ikke kjendte fra før. Sine erindringer har hun diktert, da hun var over seksti aar gammel. Alt i alt, Margery Kempe har vært en begavet dame, utpræget kunstnernatur, dypt religiøs og en god del hysterisk.

Naturligvis fikk hun satt sin vilje igjennem og opnådde at John Kempe løste henne fra alle plikter mot sig. Hennes fortælling om det endelige oppgjør med mannen er noksaa kuslig lesning. Det fandt sted paa landeveien; de var paa valfart til York, og hun bar ølbimpelen, men John en brødkake i barmen. John Kempe vilde nødigg gi slipp paa henne, men maatte gi sig. Han la for dagen saa meget praktisk sans, saa han forlangte at hun skulde betale en del av deres gjeld, før han gav henne fri og samtykket i at hun drog ut i verden alene — Jerusalem var Margerys første maal.

Efter endel eventyr i England kom hun sig avgaarde og oplevet en masse merkelige ting paa reisen til og fra det hellige land. Margerys fortællertalent kommer riktig til sin rett i disse skildringer av livet langs de store pilgrimsveiene og av alle de selsomme typer som hun træffer i vrimgelen av valfartende. Alle blev de vel drevet av

en mere eller mindre klar længsel efter den religiøse oplevelse, desuten av troen paa at man sanket sig skatter der hvor hverken møll eller rust kan skade dem, naar man gav sig ut paa valfarten, som altid var et farefuldt og temmelig eventyrlig foretagende. Men dertil kom, at middelalderens mennesker kjendte ingen annen form for feriereiser og turisme end pilgrimsferderne. Og Margery fik rikelig erfaring for at det var aldeles ikke alle pilgrimmene som brød sig om at bli traktert med evangelium og gudelig snakk og «hellig graat» hele tiden, naar de slik ferdedes fra valfartssted til valfartssted. Gang paa gang blir hennes følge grundig lei henne og kræver at hun skal ialfald la dem faa fred og være munter og hyggelig, mens de spiser. Eller de bryter op nattens tider fra herberget og lar Margery sitte igjen. Saa maa hun tinge sig nytt reisefølge, men naar det kommer til stykket vil ikke de heller ha henne med. Hun blir bestjaalet, maa tigge sig frem — og faar rigelige almiser av folk som tror paa hennes mission og er oppbygget av henne selskap. Og saa gir hun bort alt hun har faat og kommer ut i nye eventyr. For det mangler ikke paa at den ekscentriske gamle englenderinne faar tilhængere heller. Franciskanerne i Jerusalem hadde gjort stas av henne og hørte gjerne om hennes aapenbaringer de var fuldt villige til at tro, det var den Helligaand som rørte henne, naar hun fik krampegraat og «brølte», hvergang hun kom til stederne hvor Jesus hadde levet og lidt. Og i jevne folks hytter langs landeveien blir den gamle pilgrimskonen mange steder mottatt med rørende kristenkjærlighet.

Da hun ikke kunde annet sprog end engelsk hadde hun ofte vanskelig for at faa skrifte, og hun skriftet hver lørdag, for hun hadde faat lov til at gaa til kommunion hver søndag — noe som var ualmindelig i middelalderen. Men Vor Herre ordnet dette for henne ved noen smaa mirakler. I Rom engang tilkaldte Han St. Johannes evangelist, saa hun kunde skrifte for ham. Margery sa sit Confiteor, og apostlen gav henne absolution og paala henne en passende bodsovelse — hun hørte alt han sa like saa tydelig som hun skulde hørt det med sine legemlige ører. En tid traff hun i Laterankirken en tysk prest som tok sig av henne, og endda han ikke kunde et ord engelsk fra før, lærte han i løpet av fjorten dager at skjønne Margery saa godt saa hun kunde skrifte for ham, men naar andre englendere snakket skjønnte han ikke et ord. Saa dette ogsaa regner Margery for et stort under. I likhet med mange andre fromme, men selvoptatte mennesker, er hun svært villig til at se direkte mirakler i alt rart hun oplever.

Det er klart at Margery i sin samtids øine var et irriterende uregelmessig fenomen. Hadde hun vært nonne, eller hadde hun trukket sig tilbake til en eneboerhytte — men nu var hun en forløpen borgerkone, som strøk rundt i verden og forutsa kommende hendelser. Hun hadde en utvilsom evne til at gjennemskue sine medmennesker og kunde si

dem deres hemmelige synder og svakheter. Noen — ikke mindst prester som hadde noe at skjule — tok det vakkert, indrømmet at det var som hun sa og bad om hennes forbøn, saa de kunde forbedre sig. Men andre, ogsaa av geistligheten, blev mægtig vrede. Og så klædde hun sig helt i hvitt og overholdt unaturlig strenge faster — til Jesu stemme i hennes indre sa henne, at nu kunde det være nokk, nu kunde hun leve som andre folk og spise kjøtt og drikke øl naar det ikke var fastedager. Og alltid var hun paa farten, og overalt hvor hun kom fikk folk travlt med at snakke om henne.

Efter sin hjemkomst til England blev hun da gang paa gang av gode naboer og saadant mere trukket for de geistlige domstoler — de forsikret at konen var en farlig kjetterske, den værste lollard i hele landet, og de erklærte at det skulde være dem en sand svir at kjøre ved til hennes baal. Margery blev da forhørt om sin tro og sin vandel av en hel række geistlige herrer. Nu har vi jo alle hørt saa meget om inkvisitionens offre, saa vi er tilbøielige til at overse, en stor del av inkvisitorernes virksomhet bestod altid i at frifinne offre for naboernes mistanker og hevnløst og sende dem fra sig med skriftlig erklæring om at de skulde faa være i fred for videre tiltale. Det fremgaar av Margerys beretning om alle disse forhørene hun blev underkastet, at hun alltid møtte fair play og redelig behandling; selv om flere av dommerne ikke la skjul paa at de syntes hun var en plage og et personlig ufordragelig kvinfolk erkjender de villig, at hun er helt orthodox og hennes fromhet ærlig og uhyklet. Andre føler sig opbygget av hennes tale og ber henne om raad i samvittighetsspørsmål. Abbeder og biskopper inviterer henne til at spise ved sit bord, «making much of her», — de gjør stas av henne og tilbringer kvelden i from samtale med henne «til stjernerne kom frem paa himmelen».

Sykdom tvang henne til at slaa sig ned igjen i fødebyen noen aar, og Lynn fik noe at snakke om. Det gikk som hun hadde hørt Vor Herre forutsi: «For din kjærlighets skyld skal jeg bli tilbød paa jorden, datter, for jeg vil at verden skal faa vite om den naade jeg har vist dig, saa folk kan undre sig over min godhet.» Men ogsaa: «Du skal bli bitt og gnaget av verdslige mennesker som rotter gnager en tørrfisk». Det lykkedes henne at faa geistligheten i byen og omegn delt i to leire — for og mot Margery Kempe. Den mest berømte predikant i byen, en franciskaner som var kjendt for sit eksemplariske liv, negtet at tro paa Margerys aapenbaringer og hadde ingen sympati med hennes maate at leve paa. Margery var bekymret for at det skulde ta en ende med forskrækkelse med denne munken — han var et foredøme, men det hender at foredømer falder fra naaden —. Derimot synes en hel del særlig av de unge presterne at ha sluttet op om henne. Det var forsaavidt naturlig nokk at disse unge menn som hadde latinskolen og universitetets savnfyldte og barske aar bak sig og foran sig et familjeløst liv, slut-

tet sig til den gamle som de kaldte sin «mor» og dattet en slags aandelig familie. Det var i denne kredsen at hun fandt den skriftefar som i en aarrække ogsaa tjente henne som forelæser og sekretær. Forestillingen om at det særlig var cølibatsløftet som de daarlige prester i middelalderen forsyndet sig mot blir ikke bekræftet av Margerys bok — og forresten sjelden av samtidsdokumenter som ikke likefrem er tendensskrifter, rettet mot usedeligheten innen Kirken. De hyppigste prestesynder som Margery skaaanselsløst refser er tilfældigvis hennes egne skjødesynder — hovmod, magtbegjær, krav paa æresbevisninger og ulydighet mot foresatte.

I mange aar hadde Margery ikke bodd sammen med sin mann. Da hendte det en morgen at John Kempe faldt ned av en trapp i sit hus og slog sig næsten fordervet. Selvfølgelig la naboerne hele skylden paa konen som var rømt hjemmefra, og de sa at hvis John Kempe døde burde hun bli hængt. Han blev imidlertid sydd og lappet sammen og levete i flere aar som invalid, og Margery tok ham til sig og pleiet ham. Han var hjelpeløs og vettløs som et spedbarn, saa Margerys meste tid gikk med at mate ham og holde ham ren og vaske efter ham. Men Vor Herre sa til hennes sjel, at hun tjente Gud like godt ved at pleie sin mann naar han trængte henne, som ved at gaa til messe, ved bøn og kontemplasjon. Margery stelte da sin syke mann saa trofast og omhyggelig som han skulde vært Kristus selv.

Ved denne tid kom hennes søn fra Danzig hjem paa besøk og hadde med sig sin tyskfødte kone. Han var blitt meget forandret — saa from og saa alvorlig saa Margery kunde ikke fuldtakke Gud for det. Og da han kort tid efter hjemkomsten blev syk og døde var moren trygg og trøstig — han hadde kommet hjem til Lynn bare for at drage videre til sit rette hjem, de levendes land.

Ikke længe efter døde John Kempe, og Margerys tyske svigerdatter vilde hjem til sin familie og sin lille pike som hun hadde latt bli igjen der. Margery skulde følge henne til Ipswich og se henne ombord. Men saa kunde hun ikke motstaa reiselysten, og meget mot sin svigerdatters ønske, og mot sin skriftefars raad, vilde hun være med til Tyskland. I en av sine aandelige samtaler fikk hun uttrykkelig paabud av Vor Herre om at reise. «Hvis Gud er med os, hvem kanda være mot os?» Hun fandt ogsaa en prest som hun forela saken og som gav henne det raad hun vilde ha.

Efter mange eventyr til sjøs og tillands kom hun omsider til Danzig og skiltes fra svigerdatteren — til den sisstes aapenbare glæde. Men Margery hadde faatt høre om Det Dyr Blod i Wilsnack i Mecklenburg — der blev opbevart tre hostier som skulde ha blødd. Uten at kunne landets sprog, og endda hun nu var seksti aar gammel — det var efter middelalderens forhold en høi alder — og dessuten syk, tok hun atter pilgrimsstaven i haand. Føreren som hun hadde leiet gjorde vanskeligheter mange ganger underveis, skyldte paa at han var redd for overfaldsmenn og tyver i de ulendte myrer og skoger som de

maatte igjennem, og han gikk saa fort saa Margery blev nesten sprenget under sine forsøk paa at holde følge med ham. Tilslutt blev hun liggende i et lite herberge ved veien, hun orket ikke gaa ett skridt til. Da leiet hun en kjerre, og saa kom hun frem til Wil-snack, hvor hun tilbad Kristi Blod med stor andagt og høi hulken.

Hjemveien la hun over Aachen, og paa ferden møtte hun ustanselig vanskeligheter — hun kunde ikke faa følge, kunde ikke faa herberg, folk var leie mot henne, hun maatte gjøre omveier om landsdeler hvor krigen raste. Men frem kom Margery. Fra Aachen til Calais hadde hun mere og mindre fast følge med noen unge rabagaster og med dem var en munk som var noksaa fordrucken og ikke bedre enn sine kompaner. Margery hadde aapenbart en god innflytelse paa ham, og de skiltes som gode venner. Saa fikk hun skibsleilighet til Dover og gikk videre til London. Det var ved denne leilighet at hun møtte spotterne som minnet henne om den gamle røkesill-historien. Imidlertid blev hun i London ogsaa overstrømmende mottatt av flere fornemme herrer og damer, og hun gikk omkring i byen og prøket tappert mot byfolkets synder — bønning, løgnaktighet, løslevned og overdaadighet i mat og klær.

Med hennes beretning om sin hjemkomst fra denne utenlandsreisen slutter Margerys selvbiografi; i et siste kapittel forklarer hun hvordan hun pleiet at be. Om hennes siste dager og død vet vi ingenting.

Ett sted kaller hun sig selv «en av Vor Herres egne sekretærer som Han har vist sin kjærlighet». Men hennes faste forvisning om at hun med sin bok skulde føre utallige sjeler til Kristus og bidrage mægtig til at utbrede Gudsriket paa jorden gikk, saavidt vi vet, ikke i oppfyldeelse. Mount Grace-manuskriptet, som maa være avskrevet etter originalhaandskriftet med det samme det var blitt færdig, later til at ha vært et unikum. Hvad godt hun kan ha gjort under sit lange og stormfulde liv vet naturligvis ikke vi. Men den gjenfunne boken har skjenket os et uforlignelig billede av livet i begynnelsen av det femtende aarhundre, og et selvportrætt av en kvinne hvis væsen var besynderlig sammensatt — av fromhet og egoisme, ydmykhet og hovmod, nestekjærlighet og haardhet, begavelse og hysteri — men som bevarte sin utrolige vitalitet helt opp i alderdommen.

Sigrud Undset.

Foredrag av stortings-president Hambro.

Det har lyktes St. Olavs menighets lokalforening av St. Olavs Forbund å få hr. stortingspresident Hambro til å holde foredrag i Foreningslokalet i Akersveien 5 onsdag 9. mars kl. 20 om *Folkeforbundet*. Med dette aktuelle emne og stortingspresidentens ry som taler skulde det bli overfylt hus.

Utdannelsesfondet kaller!

Vi kan i stor takknemlighet allerede nu konstatere suksess — nærmere referat i neste nummer av «St. Olav». Her vil vi kun henlede oppmerksomheten på at både

Fastelavnssøndag 27. februar

og

tirsdag 1. mars

kan vi ennu møtes «til gilde med Peer Gynt!»

Tirsdag aften har vi anledning til å kunne hjemføre våre gevinster fra stabburet om vi er heldige — husk at chansen vokser proporsjonalt med antallet av lodder vi tegner oss for — samt at vår støtte av det gode formål gjør det samme!

Altså: **Vel møtt fremdeles!**

Fasteprekener i Oslo.

I neste nummer av «St. Olav» vil vi bringe en oversikt over de forskjellige fastepreken-serier, men allerede nu må vi gjøre oppmerksom på at dominikanerpater L u t z, som i år skal holde fasteprekenene i St. Olavs kirke, holder sin første fastepreken *torsdag 3. mars kl. 20*. Emnet den første aften blir: *Jesus vår Fører*.

Hjertelig takk!

Til alle som har sendt sine lykkønskninger på vår 25 års jubileum. Vi må få lov å takke alle de prester som på 17. februar har lest den hellige messe for oss. Især må vi takke Mgr. Irgens, som beredte oss den store glede å holde sangmesse for vår kongregasjon i St. Olavs kirke, og ikke mindre St. Josefsøstrenes sangkor, som med sin vakre sang overrasket oss, så dagen allerede fra om morgenen fikk en festlig begynnelse. I løpet av dagen kom der såvel i bispegården som på Stabekk et veld av blomster og en rekke norske telegrammer. Nærmest alle herværende foreninger, ja inn-til de små som Theresiaforeningen og St. Olavs gutteskoles elever sendte sine festhilsener, slik som vi ikke hadde kunnet tenke oss det. Hjertelig takk til alle! Ikke minst takker vi også våre ukjente venner, som sendte de festligste gaver. Vi håper at alle kjente og ukjente gjennom «St. Olav» vil motta vår inderligste takk. Vi vil be den Hl. Antonius, at han må ta alle som er blitt oss så kjær i Norge, under sin særlige beskyttelse.

Med dyp takknemlighet

St. Antonius søstre.

Bokanmeldelse.

Charles Joys: *Hvad skjedde i Norge i 1537?* (St. Olavs Forbunds Forlag).

I et kort, letlest og overmåte vel dokumentert skrift har cand. philol. Charles Joys fra Bergen samlet de viktigste elementer til belysning av reformasjonens innførelse i Norge. Han fremlegger ugjendrivelige beviser for at kirkeomveltningen i Norge ikke skyldtes noe folkekrav eller noen religiøs bevegelse i landet, men at den nye lære alene blev fremmet ved kongens maktbud og hans og de danske stormenns ønske om å få rådighet over kirkens eiendommer og rikdommer. Men han legger ikke skjul på at det heftet svakheter ved den katolske kirkes tilstand i Norge også, som muliggjorde omveltningen og forklarer at den ikke støtte på større aktiv motstand.

Forfatteren dokumenterer dessuten at man gikk til reformasjonsverket med stor forsiktighet og lempe for ikke å «volde nogen forskrekkelse», som kong Christian III uttrykkelig instruerte Eske Bille, slottsherren på Bergenhus. Og i selve kirkeordinansen av 1537 sporer man den samme diplomatiske forsiktighet. Således skulde man under gudstjenesten anvende en ceremoni som tydelig minnet om elevatio i den romerske messe. Først senere da lutherdommen hadde fått fotfeste i landet, blev denne skikk avskaffet. En lignende fremgangsmåte blev anbefalt for å fjerne billedene fra kirkene. På en stiftssynode i Bergen så sent som i 1569 blev det bestemt at «alle billeder uten de på høgalteret, skulde så sakte borttagis». Ja, ennu i den norske kirkeordinans av 1607 manes det til varsomhet i omtale av «papistene» for ikke å vekke folkets uvilje.

Det er også interessant å lese — ikke minst på bakgrunn av biskop Berggravs ord om at «vi næsten ikke kan si at reformasjonen var fullbyrdet hos oss før med Hans Nielsen Hauge» — hvorledes Hauge i sin forkynnelse av rettferdiggjørelsen røber ubevisst påvirkning av katolsk tankegang om dette centrale punkt i den kristne tro.

I bokens avsluttende kapitel imøtegår forfatteren biskop Berggravs besynderlige påstand om at «Norge aldri var noen kirkelig Roma-provins». Forfatteren samstemmer her helt med vår tids mest kompetente mann på dette kirkehistoriske område, professor Oluf Kolsrud.

Charles Joys's lille bok er således både instruktiv og interessant lesning. Av og til kan forfatteren synes litt vel forsiktig, men til gjengjeld virker boken, som uten på noen måte å være tung er helt vitenskapelig i form og anlegg, så meget mer objektiv og saklig. Boken bør leses av alle og enhver som ønsker pålitelig og vel fundert opplysning om hvorledes det gikk til at vårt folk tapte forbindelsen med den katolske verdenskirke og isteden fikk en kgl. landskirke etter tysk og dansk mønster.

Man må derfor lykkønske såvel St. Olavs Forbund som den unge, lovende historiker med denne utgivelse.

H. J. I.

Herhjemme.

Oslo. St. Halvardslaget avholdt den 6te febr. sin årlige generalforsamling. Formannen, hr. Tangstad ønsket alle hjertelig velkommen og erklærte generalforsamlingen for åpent. Man gikk derpå over til dagsordenen hvis første post var årsberetning og regnskap. Årsberetningen viste at laget hadde hatt et virksomt år. Der var avholdt 4 familieaftener, hvorav en felles med St. Olav, med udmærkede foredragsholdere, selskapeleg samvær og god underholdning. Det blev i år holdt egen 17de maifest i St. Halvards forenings lokale som var godt besøkt og vellykket i alle dele. Det blir arrangert to utflukter, en hyggelig tur til balsletta og en strålende tur til Sylling, som vi især kan takke vor dyktige initiativrike formann, hr. Tangstad for. Der er avholdt fellesbasar med St. Olav, samt juletefester for barn og voksne. Regnskapet blev så oplest og godkjent. Man gikk derpå over til valg. Styret har i inneværende år bestått av: formannen hr. Tangstad, styremedlem hr. Ruyter, dessuten av sekretær fru Lithauer og kasserer fru Norén. Til formann blev hr. Tangstad gjenvalgt med stor majoritet. Til nytt styremedlem istedetfor hr. Ruyter som bestemt frabad sig gjenvalg, blev valgt hr. Becsån. Av damer blev valgt fru Sørum, fru A. Olsen, frk. Gerd Olsen og fru Norén. Til revisor frk. A. Seglem. Fru Lithauer hadde også frabedt sig gjenvalg. Til representanter til landsmøtet blev valgt foruten formannen fru Norén. Det blev så behandlet innkommet forslag fra centralstyret om forandringer i loven. Det blev på generalforsamlingen vedtatt å sende inn til landsmøtet et av styret vedtatt forslag til landsmøtet et av styret vedtatt forslag til lovending. Efter generalforsamlingen var det hyggelig samvær med humoristisk sang av frk. A. Johannesen akk. av fru Hjort-Skeyen.

A. O.

— og derute.

Tyskland. Av en nylig utkommet kristelig statistikk i Tyskland (Kirchliches Handbuch für das katholische Deutschland) fremgår at det, på tross av alle vanskeligheter, på mange felter har vært en betraktelig fremgang. Riktignok må man notere en nedgang i lægbrørens antall fra 2446 til 2176 for årene 1935—36, men i det samme tidsrum er antallet medlemmer av presteordenens samfund steget fra 11 449 til 13 360. Og tross søsterkongregasjonene har måttet opleve at 132 ordenshus er blitt ophevet, er det samlede medlemstall steget fra 84558 til 95248. Antallet av teologiske studenter som i vintersemesteret 1931—32 var 4441 steg til 5788 i 1935, mens det i 1936 sank til 5277, noe som imidlertid lett forklares ved innførelsen av den almindelige verne- og arbeidsppliktstjeneste. Antallet av deltagere i retrett for legfolk er steget fra 110275 i 1935 til 117528 i 1936. Man kan derfor forstå at de tyske katolikker tross alt håper på fortsatt fremgang.

Den tyske protestantiske bekjennelseskirkens uforferdede trosvidne, pastor Martin Niemöller har ifølge «Evang. Presse» sendt ut et advents-budskap fra fengslet hvori han bl. a. skriver: «Det er mig ganske umulig å besvare hver enkelt av de mange hundrede som har sendt mig hilsener nå i adventstiden. Bare én ting må jeg be dem alle om: at vi ikke gir efter for noen slags motløshet. Med Kristi fred i hjertet og Guds pris på våre læber vil vi gå videre på vår vei — dertil hjelpe oss Gud!»

Under en preken i Berlin i Dahlemer Jesus Kristuskirken meddelte predikanten, pastor Müller at for tiden var 37 av Bekjennelseskirkens prester suspendert fra sine embeder, 32 forviste fra sine menigheter, mens det mot 42 prester var utferdiget politiforud om ikke å preke. Ved universitetene i Berlin og Halle var 38 teologi-studerende relegert og utelukket fra videre studium ved tyske høiskoler fordi de hadde sluttet sig til Bekjennelseskirken.

Redaktør: Mgr. Irgens.

K. Grønli's Bok- & Akcidenstrykkeri.
(Inneh. Alf & Johs. Grønli).